

Veiksmingos narkotikų kontrolės ir prevencijos politikos prielaidos. Padėtis Lietuvoje bei pasaulyje

„Blaivi karta“, Lietuvos blaivybės fondas, 2009 m.

NVO „Tėvai prieš narkotikus“ valdybos narys Sigitas Kamarauskas

sigitas.kamarauskas@delfi.lt

Tel. - 868531245

Pagrindinės tezės:

Kas tai yra politika

Politika [gr. *politikē (epistēmē)* – valstybės valdymo menas]:

- valstybės reikalų tvarkymo teorija ir praktika;
- visuomeninės grupės, partijos veikla, kurios tikslas – legaliai užimti ir išlaikyti valstybės valdžią.

Narkotikų kontrolės politikos sąvoka

- Narkotikų kontrolės politika – tai konfliktas tarp socialinių grupių, kurių prieštaravimas yra valdžios teisė nustatyti narkotikų apyvartos taisykles šalyje (pagal rusų mokslininką G.Zazuliną).

Narkotikų kontrolės politikos sėkmė priklauso:

- Teisinga teorija;
- Viešumas;
- Kontrolė;
- Efektyvumas.

Narkomanas yra problemos pagrindas.

Narkotikų politikos strateginės linijos

Visuomenė savo pastangas kovoje su narkotikais gali vesti keliomis strateginėmis linijomis. Labiausiai paplitusios yra:

- **liberali** (liberali politika reiškia susitaikymą su narkotikais);
- **restriktyvi** (restriktyvi linija apjungia liberalias idėjas ir draudimus);
- **represyvi** (tai nesitaikstymosi su narkotikais politika - griežti draudimai ir griežtos bausmės).

Liberali **narkotikų politika**

Ji remiasi tokiais teiginiais:

- asmuo vartojantis narkotines medžiagas yra savo praeities auka ir todėl negali būti baudžiamas arba smerkiamas;
- piktnaudžiavimas narkotikais yra paties individo reikalas (savęs destrukcija);
- narkotikai mažiau pavojingi nei restriktyviosios politikos atnešama ribojimų žala;

- visuomenės pastangos, nukreiptos darbui su narkomanais yra labai brangios, ir kad resursus reikia nukreipti tik kovai su stambiais narkotikų prekiautojais, kontrabandininkais ir gamintojais;
- piktnaudžiavimas sumažės, jeigu visuomenė tai priims;
- visuomenei reiktų garantuoti laisvą priėjimą prie švairių narkotikų, norint pašalinti žalingas piktnaudžiavimo pasekmes;
- nusikaltimų skaičius sumažės, jei narkomanams nereikės mokėti už narkotikus;
- narkomanai nesiryžta kreiptis dėl pagalbos ir gydymosi iki tol, kol visuomenė į juos žiūri neigiamai.

Liberalios narkotikų politikos kryptys

■ **Narkotikų legalizavimas – legalus platinimas;**

■ **Baudžiamosios atsakomybės panaikinimas:**

■ **Žalos mažinimas.**

Narkotikų legalizavimas – legalus platinimas.

- Kai kurie tokios politikos šalininkai mano, kad reikia narkomanams suteikti galimybę su gydytoju receptu legaliai įsigyti narkotikų ir taip išvengti nusikaltimų daugėjimo;
- Kiti mano, kad reikia nedrausti narkotikų vartojimo ir leisti narkotikų laikymą asmeniniams tikslams;
- Trečioji grupė siekia, kad narkotikai būtų parduodami laisvai, kaip ir kitos prekės, t.y. visiškai legalizuoti narkotikus;

Baudžiamosios atsakomybės panaikinimas (dekriminalizavimas)

■ Dekriminalizavimo pasiūlymų esmė:

- Įstatymai, draudžiantys narkotikų gamybą, importą ir prekybą, lieka galioti, tačiau panaikinama baudžiamoji atsakomybė už mažų narkotikų kiekių, skirtų asmeniniam vartojimui, laikymą. Dažniausiai šie pasiūlymai liečia marihuanos vartojimą.
- Narkotikų laikymas asmeniniam vartojimui būtų legalus arba užtrauktų tik administracinę atsakomybę (baudą).

Medikalizavimas

- Medikalizavimas reiškia, jog medikai turėtų teisę asmenims, jau priklausantiems nuo vieno ar kitų šiuo metu draudžiamų narkotikų, išrašyti receptus jiems įsigyti. Panašūs pasiūlymai dažniausiai liečia heroino vartojimą. Šių projektų autorių teigimu, aprūpinus narkomanus jų vartojamais preparatais, būtų išvengta nusikaltimų, kuriuos minėti asmenys priversti daryti, siekdami gauti lėšų savo potraukiui tenkinti. Taip pat būtų sudarytos sąlygos naudotis tik švariais švirkštais.

Pirmasis bandymas legalizuoti narkotikus:

■ **Pirmasis bandymas legalizuoti narkotikus** - apima praeito amžiaus 6-7 dešimtmetį.

Siekdamos pakeisti įstatymus apie marihuaną, JAV atsirado organizacija NORML.

Heroino epidemija pasibaigus Vietnamo karui apėmė JAV karius. 1970 m. prezidento

Niksono nurodymu buvo sudaryta speciali komisija, kuri turėjo nagrinėti narkomanijos ir jos sprendimo klausimus. Po 2 metų darbo komisija išleido dvi savo ataskaitas:

- pirmoji – apie marihuaną;
- antroji – apie kitus narkotikus.

Pirmojoje ataskaitoje buvo rekomenduojama dekriminalizuoti marihuaną, tačiau prezidentas Niksonas šią ataskaitą atmetė. Tai sukėlė grupės aktyvistų, kuri siekė legalizuoti narkotikus, atsiradimą.

1973 m. NORML pasiekė pirmuosius laimėjimus – Oregonas tapo pirmąja JAV valstija kur marihuana buvo dekriminalizuota. Per paskutinius 6 metus dar 10 valstijų padarė tą patį.

Pirmos legalizavimo pasekmės:

- Dekriminalizavimo apogėjumi nelauktai tapo audringas narkotikų atributikos suklestėjimas. Praeito amžiaus 70-aisiais metais atsirado apie 30 000 parduotuvių vadinamų „head shop“ kur buvo parduodami žaislai narkotine tematika ir įrankiai vartoti narkotikus, knygos, brošiūros, skirtos išmokyti parduotuvių pirkėjus kaip reikia vartoti įvairius narkotikus („Head shop“ tai yra parduotuvė skirta žmonėms vartojantiems narkotikus). 70-ųjų metų pabaigoje šios parduotuvės virto daugiamilijonine industrija, jos turėjo savo pirkėjus, buvo leidžiamas mėnesinis žurnalas „Narkotikų atributikos rinkinys“. Gera leidybos kokybe pasižymintis žurnalas plito plačiuose visuomenės sluoksniuose. Jo puslapiuose buvo aštriai puolami įstatymai prieš narkotikus, šlovinamas jų vartojimas, skaitytojai mokomi kaip pasigaminti ir išauginti įvairius narkotikus, reklamuojama narkotikų atributika.

- Šie veiksmai politinėje ir ekonominėje sferoje sudarė palankias sąlygas narkotikų vartojimo plitimui. Didelė įtaka buvo kultūrinėje sferoje, ypač buvo veikiamas jaunimas. Atsirado populiarios dainos ir filmai teigiamai vertinantys narkotikų vartojimą. Šie vejai paveikė ir vidurinių mokyklų lavinimo metodikas. Tokios metodikos leido narkotikams egzistuoti visuomenėje kaip neišvengiamam faktoriui. Remiantis Nacionalinio narkotikų vartojimo problemų instituto duomenimis, 1962 m. mažiau kaip 1% vartojo kokį nors draudžiamą narkotiką. 1979 m. narkotikus vartoję jau buvo 35 % vidurinės mokyklos moksleivių (net 65 % vyresnių klasių moksleivių ir 70 % jaunimo baigusio mokyklas). Tik 35 % vyresniųjų klasių moksleivių manė, kad marihuana yra kenksminga sveikatai. Smarkiai išaugo paauglių ir jaunimo tarpe mirties atvejų – nelaimingų atsitikimų, žmogžudysčių ir savižudybių. Daugelis tokių veikų buvo padaroma apsvaigus nuo narkotikų.

Antinarkotinio judėjimo plitimas (1)

- Tuo pat metu JAV prasideda ir antinarkotinis judėjimas. Įsikuria net 4000 tėvų grupių, kurie nori atplėšti savo vaikus nuo narkotikų vartojimo. Tėvai suvienijo pastangas užkirsti kelią narkomanijos plitimui. Susikuria daugelis tėvų organizacijų „Nacionalinis šeimų sąjūdis“, Tėvų bendrija platinti žinioms apie narkotikus“ (PRIDE), „Nacionalinė tėvų federacija kovoje už jaunystę be narkotikų“ (dabar Bendranacionalinė šeimų sąjunga). Šios organizacijos pradėjo steigti narkomanijos prevencijos grupes. Narkotikais tėvai neteisėtomis laikė visas draudžiamas ir leidžiamas vartoti narkotines medžiagas. Ši sąvoka apėmė alkoholį ir tabaką, jei juos vartojantieji nepasiekė tam tikros amžiaus ribos.

Tėvai siekė šių tikslų:

- veikti prieš vaikų norą pradėti vartoti narkotikus;
- įtikinti tuos, kurie vartoja narkotikus, nutraukti jų vartojimą;
- padėti tiems, kurie gali atsisakyti narkotikų vartojimo, pradėti gydytis.

Antinarkotinio judėjimo plitimas (2)

- Tėvų grupės išvystė keletą strategijų, kuriomis remdamiesi jie veikė. Tėvai mokė įstatymų leidėjus ir reikalavo atšaukti marihuanos dekriminalizavimą. Nuo 1978 m. nė vienoje JAV valstijų nebuvo dekriminalizuota marihuana. Tėvai ieškojo įstatyminių būdų kaip uždrausti narkotikų atributikos gamybą ir pardavimą. Jei narkotikai oficialiai draudžiami, tai neprotinga propaguoti daiktus, kurie skatina jų vartojimą. Tėvai siekė,

kad iš mokyklos metodikų būtų išmesta sąvoka „sąmoningas vartojimas“, o vietoje to mokyklose propaguoti atsisakymą nuo narkotikų. Tėvai reikalavo, kad parduodant alkoholį būtų įvedamas kuo didesnis amžiaus cenzas. Buvo pasiekta, kad jei valstija neįves 21 metų amžiaus cenzo alkoholio pardavimui, tai remiantis federaliniu įstatymu tai valstijai nebus skirtos lėšos kelių finansavimui.

■ Ir taip, plintant antinarkotiniam judėjimui šalyje, buvo sustabdyta narkotikų epidemija. Tėvų judėjimas augo ir į jo gretas įsijungė vis daugiau žmonių – pradedant Pirmąja ledi p. Nensi Reigan, masinėmis informacinėmis priemonėmis, Vyriausybe, verslo žmonėmis, mokymo ir medicinos įstaigų darbuotojais ir baigiant kitais socialiniais sluoksniais.

Antrasis bandymas legalizuoti narkotikus:

■ apėmė praeito amžiaus 80-uosius metus. Tada narkotikų legalizavimo lyderiai, patyrę pralaimėjimą JAV, savo veiksmus perkėlė į Europą. Jų veikla koncentravosi Frankfurte (Vokietija) kur 1990 metais buvo priimta Frankfurto rezoliucija apie narkotikų legalizavimą. Naudodamiesi šia rezoliucija kaip pamatiniu dokumentu, Amerikos narkotikų liberalai apsijungė su bendraminčiais Europoje norėdami legalizuoti narkotikus visame Europos kontinente. 1993 metais Europos parlamente pasigirdo 6 silpni balsai, kviečiantys ES legalizuoti narkotikus. Šis faktas privertė susirūpinti daugelio ES šalių vadovus.

■ 1994 metais buvo priimta Stokholmo rezoliucija prieš narkotikų platinimą Europoje.

■ Po to buvo įkurta nepelno organizacija „Europos miestai prieš narkotikus“ (European cities against drugs - ECAD). 1995 m.

■ JAV irgi buvo įkurta organizacija „Amerikos miestai prieš narkotikus“.

■ 1997 m. Lotynų Amerikoje susikūrė organizacija „Lotynų Amerikos miestai prieš narkotikus“.

Maiko Treisio (Mike Trace) suokaltis

■ Narkotikų legalizavimo ir platinimo šalininkai nesnaudžia. Remiami dideliais pinigais jie stengiasi įsiskverbti į savo šalių bei tarptautinės narkotikų kontrolės ir prevencijos organizacijas. Neseniai buvo atskleistas suokaltis ES, kuris buvo nukreiptas link JT konvencijų narkotikų kontrolės klausimais panaikinimo. Šį suokaltį organizavo Maikas Treisis – vienas iš Jungtinės Karalystės įtakingiausių narkotikų prevencijos ir kontrolės specialistų, ėjęs direktoriaus pavaduotojo pareigas Nacionalinėje gydymo valdyboje. Jis buvo tartum “penktoji” kolona. Jo tikslas buvo daryti spaudimą vyriausybėms, kad jos legalizuotų narkotikus. Jo veiklą materialiai rėmė JAV **filantropas** George Soros. JT konvencijos narkotikų klausimai yra svarbiausia kliūtis narkotikų legalizatoriams.

Žalos mažinimas

■ Žalos mažinimas paprastai reiškia, jog valstybinė politika turi būti nukreipta į žalos, susijusios narkotikų vartojimu, sumažinimą asmeniui (ypač dėl rizikos užsikrėsti AIDS), o ne varžyti patį vartojimą ar užkirsti kelią, kuriais narkomanai gauna narkotikus. Jie teigia, kad narkotikų vartojimas yra neišvengiamas.

■ Žalos mažinimo priemonės ypač remia ir skatina JAV **filantropas** George Soros.

Žalos mažinimo priemonės:

■ **švirkštų keitimo (dalijimo) programa;**

■ **Metadono ir subuteks programos;**

■ **Injekcijų (heroino) kambariai („injections rooms“).**

■ **Švirkštų keitimo (dalijimo) programa**

Teigiama, kad tokia programa sumažina užkrečiamųjų ligų (ŽIV/AIDS ir hepatitų) plitimą. Tokios programos veikia ir Lietuvoje. Švirkštų ir adatų keitimo programa Vilniuje pradėta 1997 metais. Nuo 2001 m. pradėjo veikti mobilus švirkštų ir adatų keitimo punktas „Mėlynasis autobusiukas“. Šį projektą vykdo Vilniaus priklausomybės ligų centras. „Mėlynasis autobusiukas“, kuris važinėja pagal grafiką po didžiausias narkotikų vartotojų ir prostitučių (sekso darbuotojų) susibūrimo vietas. Švirkštus ir adatas klientas gauna pateikęs programos dalyvio kortelę. Klientas pakeisti švirkštus ir adatas kitam narkotikų vartotojui gali tik tuo atveju, jei pateikia kito dalyvio kortelę. 2003 metais kas mėnesį mobiliajame punkte vidutiniškai apsilankydavo 350 klientų. Programoje dalyvauja 785 nuolatiniai klientai. Tokios švirkštų keitimo programos veikia Klaipėdoje, Druskininkuose, Alytuje, Mažeikiuose, Visagine.

Argumentai prieš (1):

- remiantis Lietuvos Respublikos ATPK 44 str. narkotikų vartojimas be gydytojo paskyrimo yra baudžiamas. Todėl teisėsaugos organai negali užmerkti akių į besibūriuojančius narkomanus, gaunančius švirkštus ir vartojančius narkotikus;
- Ten, kur dalijami švirkštai būtinai vyksta nusikaltimai (narkotikų prekyba). Be to, narkotikų vartotojai plės savo pažįstamų ratą švirkštų keitimo punktuose susitikdami su kitais narkomanais, bus keičiamasi kriminaline patirtimi ir nusikalstamais ryšiais. Visa tai, skatins nelegalią narkotikų apyvartą;
- nemokamas narkomanų aprūpinimas injekcinėmis medžiagomis yra **amoralus**. Kiti, lojalūs šalies piliečiai, net ir turintys nuopelnų visuomenei, nėra nemokamai aprūpinami švirkštais;
- narkomanų išsaugojimo problema jiems nėra prioritetinė;
- švirkštų dalijimas narkomanams neišsprendžia gyventojų narkotizavimo problemos. Ši programa sudaro patogias sąlygas narkotikų vartojimui. Todėl šias lėšas reikia nukreipti prevencijai, medicininei reabilitacijai, kovai su nelegalia narkotikų apyvarta, o tai atitinka nacionalinę politiką;

Argumentai prieš (2):

- jei rinktis iš dviejų blogybių vieną – kas baisiau mūsų visuomenei – ŽIV/AIDS tarp narkotikų vartotojų arba su narkotikais susiję nusikaltimai. Atsakymas vienareikšmis – narkotikai atneša daugiau žalos. Todėl eiti ŽIV/AIDS prevencijos būdu ir nuskriausti narkomanijos prevenciją netikslinga;
- net JAV švirkštų dalijimo tėvynėje šių programų nepalaiko valstybiniai organai. Programas remia tik privatūs aukojimai;
- švirkštų dalijimo programa faktiškai yra pirmas žingsnis legalizuojant narkotikų vartojimą, o tai visiškai neleistina Lietuvos įstatymų ir tarptautinių įsipareigojimų požiūriu;
- švirkštų keitimo programų šalininkai pareiškia, kad jie turi puikias sąlygas atlikti sociologinius tyrimus tarp narkotikų vartotojų. Tačiau tokias sąlygas jie turi gydymo įstaigose, laisvės atėmimo vietose, reabilitacijos centruose ir t.t.

Metadono ir subuteks programos

■ Dar kitaip tai yra vadinama pakaitiniu gydymu metadonu. Tokios politikos šalininkų teiginiu šie narkotikai yra „švarūs“ ir mažiau pavojingi, negu „gatvės“ narkotikai. Lietuvoje nuo 1995 metų veikia metadono programa. Šiuo metu pakaitinio gydymo metadonu programoje dalyvauja apie 400 narkomanų sergančių priklausomybe opioidams. Pakaitinis gydymas metadonu yra prieinamas Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje ir Druskininkuose. 2002-2003 m. Vilniuje pakaitinis gydymas metadonu buvo decentralizuotas į 6 Vilniaus m. poliklinikų psichikos sveikatos centrus. Palaikomas gydymas metadonu gali būti taikomas asmenims, kurie reguliariai vartoja opioidus 2 metus ir anksčiau nesėkmingai gydėsi nuo priklausomybės. Gydymas skiriamas gydytojų konsultacijos komisijos sprendimu.

Argumentai prieš

Švedijoje buvo atliktas ilgalaikis (longitudinis) tyrimas metadono programos dalyvių. Buvo tiriami 279 pacientai 9 metų laikotarpyje. Metadono terapijos „efektyvumo“ analizė parodė tokius rezultatus:

- 33% metadono programos dalyvių mirė;
- 91% iki dalyvavimo programoje narkomanų buvo teisti už įvairius teisės pažeidimus, o programos eigoje 69% dalyvių buvo teisiami už įvairius teisės pažeidimus;
- 60 % programos dalyvių neturėjo darbo.

Injekcijų (heroino) kambariai („injections rooms“)

■ Ten narkomanas medikų priežiūroje, tinkamomis higienos sąlygomis, gali daryti sau heroino injekciją (nelegaliai įsigytų narkotikų). Lietuvoje tokių programų ir kambarių nėra. Tokie kabinetai atidaryti Ispanijoje, Vokietijoje, Nyderlanduose, Šveicarijoje, 2005 m. toks kabinetas atidarytas Osle (Norvegija).

Heroino injekcijų kambarys Osle

Už kampo vyksta nelegali prekyba narkotikais

Argumentai prieš injekcijų kabinetus:

Už:

- Narkomanai gauna legalią galimybę narkotikus vartoti „prižiūrint“ gydytojams;
- Injekciniai kambariai įgalina nustatyti kontaktus su mažai prieinamomis narkomanų grupėmis;
- Sumažėja narkotikų vartotojų rizika sveikatai, įskaitant ir dėl narkotikų perdozavimą.

Prieš:

- Injekcinių kabinetų funkcionavimas prieštarauja tarptautinėms narkotikų kontrolės sutartims. Kabinetai naudojami kaip vietos, kur galima vartoti narkotikus įsigytus nelegalioje rinkoje;
- Injekciniai kabinetai tampa tarptautinės narkotikų prekybos palaikymo būdu.

Restriktyvi narkotikų politika (1)

Ji remiasi tokiais teiginiais:

- piliečiams turi būti suteikta informacija apie žalingą narkotikų poveikį;
- asmenys, piktnaudžiaujantys narkotinėmis medžiagomis, pablogina savo normalaus gyvenimo šansus;

- narkomanija persiduoda nuo vieno individo kitam – ypač pirmaisiais piktnaudžiavimo metais;

- narkomaną, kuris platina narkotikus, reikia kuo greičiau priversti atsisakyti piktnaudžiavimo narkotikais;

- narkomanai, būdami priklausomybės būsenoje, labai sunkiai pasiduoda reabilitacijai;

Restriktyvi narkotikų politika (2)

- besikreipiantys dėl gydymosi narkomanai pirmiausiai ieško pagalbos spręsti savo fizinėms ir psichikos (o kartais ekonominėms) problemas, susijusioms su piktnaudžiavimu, tačiau ne dėl to, kad atsisakytų narkotikų;

- piktnaudžiavimas nelegaliais narkotikais yra asocialus ir nedemokratinis aktas, prieštaraujantis tautos valiai ir veikiantiems įstatymams;

- piktnaudžiavimas narkotikais dažnai lemia kitas teisės pažeidimų rūšis (be nusikaltimų, susijusių su narkotikais) ir yra faktoriumi, kuris sustiprina kriminalinį elgesį;

- piktnaudžiavimas narkotinėmis medžiagomis veda prie socialinio ir psichologinio diskomforto, o taip pat prie didelių visuomenės išlaidų gydymui, priežiūrai, pensijų išmokoms, nesulaukus pensijinis amžiaus ir t.t.

Švedijos restriktyviosios politikos principai (1)

Švedijos restriktyviosios politikos principai (2)

- metadono dalijimas narkomanams ribotais kiekiais ir griežta priežiūra;**

- narkotikų kontrolės įstatymai nustato, kad visos operacijos su narkotikais (taip pat ir vartojimas) yra neteisėtos. Policijai suteikta teisė šlapimo arba kraujo analizės būdu nustatyti piktnaudžiavimo narkotikais faktą;**

- policininkų korpusas vienodai aktyviai kovoja kaip su „gatvės“ prekyba ir piktnaudžiavimu narkotikais, taip ir su stambiais narkotikų prekeiviais - didmenininkais ir importuotojais (kontrabandininkais). Reikalas tas, kad smulki prekyba yra narkotikų prekybos pagrindas. Kada policija suima didmenininką, jo vietą iš kart užima kiti. Tačiau norint rasti arba išmokyti naujus vartotojus, kurie pirktų narkotikus (kurie sudaro prekybos pagrindą) reikalingas laikas;**

- **tarptautinis bendradarbiavimas Interpolo, Europolo, policijos ryšių karininkų institucijų linija.**

Represyvi narkotikų kontrolės politika

Visuomeninė organizacija “Tėvai prieš narkotikus Lietuvoje” (1)

- Įkurta 2001 m. susibūrus grupei bendraminčių;

- Svarbiausias tikslas - pasipriešinti narkotikų legalizavimui Lietuvoje.

- Ką remia:

- Gydymą nenaudojant narkotikų;

- Narkomanų reabilitaciją ir socialinę reintegraciją;

- Palaiko ir remia šalies politikus, kurie pasisako už restriktyviąją (griežtą) narkotikų politiką;

- Pasisako prieš kanapių auginimą Lietuvoje, prieš švirškštų keitimo ir injekcinių kambarių steigimą, prieš metadono programas;

- Kritikuoja liberalią narkotikų kontrolės politiką;

- Remia policijos priemones nukreiptas prieš narkotikus.

Visuomeninė organizacija “Tėvai prieš narkotikus” Lietuvoje (2)

- Organizacija paskelbė ir šalies politikai tai pripažino:
- Narkotikai ir jų nelegali apyvarta kelia grėsmę šalies nacionaliniam saugumui.
- Organizavo keletą tarptautinių konferencijų, nukreiptų prieš narkotikų legalizavimą Lietuvoje.

Lietuvos narkotikų kontrolės politika

- Narkomanijos prevencija ir narkotikų kontrolės politika yra sudedamoji valstybės užsienio ir vidaus politikos dalis, kuriai įgyvendinti turi būti skiriamas ir reikiamas politinis dėmesys, ir reikiami finansiniai bei žmogiškieji resursai.
- Svarbiausias šalies narkotikų kontrolės politikos tikslas
- Pagrindinis šalies narkotikų kontrolės politikos tikslas:
  - įgyvendinti narkomanijos prevencijos priemones siekiant visuomenės be narkotikų;
  - užkirsti kelią jaunimo piktnaudžiavimui narkotikais;
  - padėti priklausomiems nuo narkotikų asmenims sukuriant gydymo, reabilitacijos ir integracijos į visuomenę sistemą;
  - ir visomis išgalėmis kovoti su neteisėta narkotikų apyvarta.

Lietuvos respublikos suformuota narkotikų kontrolės politika atitinka Jungtinių tautų konvencijas ir Europos sąjungos reikalavimus.

Pagrindinės narkomanijos prevenciją ir narkotikų kontrolės politiką formuojančios ir įgyvendinančios įstaigos, institucijos, komisijos ir komitetai :

- Tik aiškiai nustatyta koordinavimo struktūra sudaro prielaidas efektyviai veikiančiai narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos sistemai sukurti, veiksmingoms priemonėms, mažinančioms narkomanijos ekonominę ir socialinę žalą, parinkti, tarpžinybiniam bendradarbiavimui ir veiksmų koordinavimui visuose sektoriuose užtikrinti.

Seimo narkomanijos prevencijos komisija

Prioritetinės kryptys:

- Tarptautinių konvencijų ir rekomendacijų įgyvendinimas, nacionalinių įstatymų ir tarptautinių konvencijų dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta suvienodinimas (Jungtinių Tautų Organizacijos, Europos Tarybos, Europos Sąjungos);
- Valstybės politikos, orientuotos į narkomanijos prevenciją ir narkotikų kontrolę, formavimas ir prioritetų nustatymas;
- Nacionalinės narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės strategijos subalansavimo ir priemonių įgyvendinimo Narkomanijos prevencijos komisijos kompetencijos srityje klausimų sprendimas;
- Naujų įstatymų bei kitų teisės aktų, reikalingų narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės uždavinių įgyvendinimui, pirminei narkomanijos prevencijai tarp vaikų ir jaunimo, neteisėtos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasiūlos mažinimui, taip pat asmenų, vartojančių narkotines ir psichotropines medžiagas, sveikatos priežiūrai, reabilitacijai ir socialinei reintegracijai spręsti bei atsakomybės už vaiko įtraukimą vartoti psichotropines, narkotines medžiagas ir alkoholį sugriežtinimui;
- Diskusijų ir konferencijų Narkomanijos prevencijos komisijos kompetencijos srityje organizavimas.

■

Nacionalinė sveikatos taryba

Svarbiausi Tarybos uždaviniai:

- stiprinti visuomenės sveikatą ir užtikrinti visuomenės dalyvavimą sprendžiant sveikatos problemas bei koordinuoti visuomeninių organizacijų, valstybės ir savivaldybių institucijų bendradarbiavimą;
- analizuoti sveikatinimo procesus ir atlikti jų ekspertizę;
- dalyvauti formuojant sveikatos politiką ir prioritetus;
- teikti išvadas ir siūlymus gyvenamosios, aplinkos ir sveikatos priežiūros tarnybų veiklai gerinti.

Narkotikų kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

■ Siekdama tobulinti ir geriau koordinuoti valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų veiklą narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės srityje, Lietuvos Respublikos Vyriausybė įsteigė 2003 m. rugpjūčio 21 d. nutarimu Nr. 1059 „Dėl Narkotikų kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo“

Narkotikų kontrolės departamento uždaviniai

- įgyvendinti narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės politiką, nustatyti pagrindines šios politikos įgyvendinimo kryptis;
- organizuoti narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės priemonių įgyvendinimą;
- koordinuoti kitą valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų veiklą narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės srityse.

Farmacinės veiklos bei veiklos, susijusios su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, taip pat narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais), licencijavimo komisija

Išduodamos licencijos veiklai, susijusiai su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis:

- Gaminti narkotinius ir psichotropinius vaistus bei vaistines medžiagas;
- Gaminti psichotropinius vaistus ir vaistines medžiagas;
- Užsiimti narkotinių ir psichotropinių vaistų bei vaistinių medžiagų didmenine prekyba, jų importu bei eksportu;
- Užsiimti psichotropinių vaistų ir vaistinių medžiagų didmenine prekyba, jų importu ir eksportu;
- Užsiimti narkotinių ir psichotropinių vaistų bei vaistinių medžiagų mažmenine prekyba;
- Užsiimti psichotropinių vaistų ir vaistinių medžiagų mažmenine prekyba.

Taip pat išduodamos licencijos veiklai, susijusiai su I kategorijos pirmtakais:

- Verstis I kategorijos pirmtakų gamyba, perdirbimu;
- Verstis I kategorijos pirmtakų didmenine prekyba, įskaitant prekybos tarpininko veiklą, taip pat importu, eksportu, tranzitu;
- Verstis I kategorijos pirmtakų sandėliavimu.

Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos

Operatyvinės veiklos subjektai, kovojantys su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų bei jų pirmtakų apyvarta, turi kovoti su:

- sintetinių narkotikų ir jų pirmtakų (prekursorių) neteisėta apyvarta;
- heroino kontrabanda;

- pinigų, gautų iš neteisėtos narkotikų apyvartos, plovimu, taip pat vykdyti šio reiškinio prevenciją, tokių pinigų paiešką ir poėmį;

- ***ypač kovoti su narkotikų platinimu tarp vaikų ir jaunimo.***

Savivaldybių narkotikų kontrolės komisijos

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2003 m. balandžio 8 d. nutarimu Nr. 416 „Dėl Pavyzdinių savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatų patvirtinimo“ patvirtino Pavyzdinius savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų nuostatus (toliau – Nuostatai). Nuostatuose reglamentuoti savivaldybių narkotikų kontrolės komisijų uždaviniai ir funkcijos:

- vykdyti valstybės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos politiką, koordinuoti narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos veiksmus savivaldybės teritorijoje;
- bendradarbiauti su savivaldybėmis ir valstybės institucijomis, įstaigomis, nevyriausybinėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, Vyriausybės narkotikų kontrolės komisija narkomanijos prevencijos, gydymo, reabilitacijos, narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvartos kontrolės klausimais;
- organizuoti savivaldybės ir valstybės institucijoms bei įstaigoms pasitarimus, seminarus ir mokymą apie narkotikų kontrolę ir narkomanijos prevenciją;
- analizuoti gaunamus iš suinteresuotų savivaldybės ir valstybės institucijų bei įstaigų, nevyriausybinių organizacijų statistikos duomenis apie psichotropinių medžiagų apyvartą ir kontrolę;
- vertinti, kaip vykdomos narkotikų kontrolės, narkomanijos prevencijos priemonės gydymo, švietimo, socialinės rūpybos įstaigose; rūpintis, kad asmenys, priklausomi nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų, pasveiktų ir integruotųsi į visuomenę ir kt., taip pat jų teisės.

▪

Nacionalinė narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2009–2016 metų programa

- Deja, dar tokios programos neturime.

Kur kreiptis dėl prekybos narkotikais:

- Į policiją. Didžiuosiuose miestuose veikia policijos specializuoti padaliniai.